

Helse- og omsorgsdepartementet

27. februar 2020

Høring

Autorisasjon og lisens til helsepersonell – forslag om endringer i EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell m.m.

Høringsfrist 17. april 2020

Innhold

1	Sammendrag	3
2	Gjeldende rett	4
2.1	Oversikt over reglene om autorisasjon og lisens.....	4
2.2	Helsepersonelloven § 48a om autorisasjon.....	6
2.3	Helsepersonelloven § 49 om lisens	6
2.4	EØS-reglene	7
2.4.1	EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv.....	7
2.4.2	EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell.....	7
3	Krav om fullført utdanning i utdanningslandet	8
4	Harmoniserte utdanninger og godkjenning etter yrkeskvalifikasjonsdirektivets generelle ordning.....	10
4.1	Gjeldende rett	10
4.2	Departementets vurderinger og forslag.....	12
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	12
6	Forslag til forskriftsendringer.....	13
6.1	Forskrift om krav til fullført utdanning ved autorisasjon og lisens til helsepersonell.....	13
6.2	EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell.....	14

Høring

Autorisasjon og lisens til helsepersonell – forslag om endringer i EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell m.m.

1 Sammendrag

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet forskriftsendringer knyttet til reglene om autorisasjon og lisens for helsepersonell. Forslagene har særlig betydning for søkere utdannet i andre land enn Norge.

Offentlig godkjenning av helsepersonell – autorisasjon og lisens – er regulert i helsepersonelloven. Godkjenningen gir rett til å arbeide med og bruke den aktuelle yrkestittelen. Godkjenning er i utgangspunktet ikke et vilkår for å kunne yte helsehjelp. Dette betyr at det er adgang til å arbeide som helsepersonell og å yte helsehjelp også uten autorisasjon eller lisens. Yrkesmulighetene kan likevel for enkelte yrker eller arbeidsoppgaver være formelt eller reelt begrenset dersom helsepersonellet ikke har godkjenning.

Formålet med godkjenningsordningen er å ivareta pasientenes sikkerhet. Ordningen skal bidra til nødvendig kompetanse og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten. Godkjenningen skal gi forutsigbarhet og sikkerhet for at helsepersonell har bestemte kvalifikasjoner og en felles utdanningsbakgrunn.

Helsepersonell har på visse vilkår rett til autorisasjon etter § 48a. Søkere utdannet i en annen EØS-stat har rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48a første ledd bokstav b om internasjonale avtaler om gjensidig godkjenning, jf. EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv og EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell. Søkere utdannet i land utenfor EØS, har rett til autorisasjon etter § 48a første ledd bokstav c om jevngod eksamen eller bokstav d om nødvendig kyndighet. Helsepersonell som ikke har rett til autorisasjon kan gis lisens, jf. § 49.

I det følgende gis det en kort oversikt over de enkelte forslagene.

Departementet foreslår i kapittel 3 at det forskriftsfestes et krav om at dersom en person er utdannet i et land hvor det kreves praktisk tjeneste eller andre krav i tillegg til eksamen/diplom for å få full tilgang til yrket, må disse kravene være oppfylt før autorisasjon eller lisens kan gis. Dette betyr at søkeren må være *fullt* kvalifisert til å utøve det aktuelle yrket i utdanningslandet. Dette betyr ikke bare at søkeren må ha bestått eksamen i den aktuelle yrkesutdanningen. I noen land må søkeren også oppfylle bestemte krav som for eksempel en periode med veiledet yrkesfaglig praksis eller statseksamen. Forslaget er en presisering av det departementet mener er riktig fortolkning av gjeldende regler.

Departementet foreslår i kapittel 4 å endre EØS-forskriften § 12 slik at vilkårene for å bli vurdert etter den generelle godkjenningsordningen fremgår uttrykkelig av forskriftsteksten. Bestemmelsen gir søkere med en harmonisert utdanning rett til å bli vurdert etter den generelle ordningen som gjelder for ikke harmoniserte utdanninger, dersom søkeren ikke oppfyller vilkårene for automatisk godkjenning. Bestemmelsen gjennomfører yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 10.

2 Gjeldende rett

2.1 Oversikt over reglene om autorisasjon og lisens

En person som oppfyller nærmere bestemte krav til utdanning, praktisk tjeneste og alder, og som ikke er uegnet for yrket, har rett til autorisasjon eller lisens etter helsepersonelloven § 48a eller § 49, jf. § 48 første ledd (lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv.).

Autorisasjonsordningen omfatter følgende grupper helsepersonell, dvs. yrkestitler:

- ambulansearbeider
- apotektekniker
- audiograf
- bioingeniør
- ergoterapeut
- helsefagarbeider
- fotterapeut
- fysioterapeut
- helsesekretær
- hjelpepleier
- jordmor
- kiropraktor
- klinisk ernæringsfysiolog
- lege
- omsorgsarbeider
- optiker
- ortopediingeniør
- ortoptist
- perfusjonist
- psykolog
- radiograf
- sykepleier

- tannhelsesekretær
- tannlege
- tannpleier
- tanntekniker
- vernepleier
- provisorfarmasøyt
- reseptarfarmasøyt

Autorisasjon eller lisens gir rett til å arbeide med og bruke den aktuelle yrkestittelen. Tittelen er beskyttet, slik at de som ikke har autorisasjon eller lisens ikke har rett til å kalle seg for eksempel lege, psykolog eller foterapeut, selv om de har relevant utdanning (jf. helsepersonelloven § 74).

Autorisasjon eller lisens er ikke et formelt vilkår for å kunne yte helsehjelp. Dette betyr at det er adgang til å arbeide som helsepersonell og å yte helsehjelp også uten autorisasjon eller lisens.

Det er i utgangspunktet helsepersonellovens forsvarlighetskrav som setter rammene for yrkesutøvelsen, jf. helsepersonelloven § 4. Tilsvarende krav følger av spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Det som formelt er avgjørende er om personen har de faktiske kvalifikasjonene som gjør han/henne skikket til å utføre de aktuelle arbeidsoppgavene. Det er likevel noen lov- eller forskriftsbestemmelser som stiller krav om at en er for eksempel psykolog, lege, tannlege eller optiker. Enkelte arbeidsoppgaver eller funksjoner kan etter disse reglene være forbeholdt bestemte yrkesgrupper, for eksempel adgangen til å henvise til spesialisthelsetjenesten eller til å rekvirere legemidler. Også ellers kan yrkesmulighetene i praksis være begrenset for yrkesutøvere som ikke kan bruke yrkestittelen, men dette varierer mellom helsepersonellgruppene. Betydningen av å få godkjenning varierer derfor mellom de ulike yrkene. Autorisasjon og lisens er særlig viktig for leger og tannleger fordi dette er yrker som er tillagt et særlig ansvar og beslutningsmyndighet i forbindelse med helsehjelpen.

Det er Helsedirektoratet som innvilger autorisasjon og lisens. Avslag og andre vedtak om autorisasjon og lisens kan påklages av helsepersonellet (søkeren). Klageinstans er Statens helsepersonellnemnd, jf. helsepersonelloven § 53 og § 68.

2.2 Helsepersonelloven § 48a om autorisasjon

Grunnvilkårene for å få autorisasjon er angitt i helsepersonelloven § 48a:

Rett til autorisasjon etter søknad har den som:

- a) har bestått eksamen i vedkommende fag ved norsk universitet, høyskole eller videregående opplæring,
- b) har bestått utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 52,
- c) har gjennomført utdanning og bestått utenlandsk eksamen som anerkjennes som jevn god med tilsvarende norsk utdanning og eksamen, eller
- d) har godtgjort å ha den nødvendige kyndighet ved bestått eksamen i helsefaglig utdanning, og tilleggsutdanning eller yrkeserfaring.

Søkeren må i tillegg

- a) være under 80 år,
- b) ikke være uegnet for yrket, og
- c) ha gjennomført praktisk tjeneste eller oppfylle tilleggskrav dersom dette er fastsatt i forskrift etter tredje ledd.

En søker som kan dokumentere at vilkårene for autorisasjon er oppfylt, har rettskrav på å få sin søknad innvilget. En søker kan likevel nektes autorisasjon hvis det foreligger omstendigheter som ville gitt grunnlag for tilbakekall etter lovens § 57, jf. § 53 andre ledd.

For søkere som har utdanning fra tredjeland er det fastsatt tilleggskrav, jf. forskrift 19. desember 2016 nr. 1732 om tilleggskrav for autorisasjon for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra land utenfor EØS og Sveits (tilleggskravforskriften).

2.3 Helsepersonelloven § 49 om lisens

Helsepersonell som ikke har rett til autorisasjon kan få lisens etter helsepersonelloven § 49. Lisens er en offentlig godkjenning og gir rett til yrkesutøvelse og å bruke yrkestittelen, innenfor angitte begrensninger. Lisens kan gis til alle yrkesgrupper som er opplistet i § 48. Lisens kan utstedes både til nye søkere og til helsepersonell som har mistet autorisasjonen. Lisens kan gis til helsepersonell med utdanning fra Norge, en EØS-stat eller andre land. Forskrift 21. desember 2000 nr. 1378 om lisens til helsepersonell regulerer adgangen til å gi lisens i noen typetilfeller. Lisens gis også til søkere som skal gjennomføre obligatorisk praktisk tjeneste (turnustjeneste) for å få autorisasjon som ortopediingeniør eller kiropraktor, jf. forskrift 21. desember 2000 nr. 1382 om turnustjeneste. Forskriftene regulerer ikke uttømmende adgangen til å gi lisens.

2.4 EØS-reglene

2.4.1 EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv

EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv (direktiv 2005/36/EF) gir yrkesutøvere som har rett til å utøve et yrke i en annen EØS-stat, rett til å få anerkjent sine yrkesmessige kvalifikasjoner og til å utøve det samme yrket i Norge. Yrkesutøvere med kvalifikasjoner fra andre EØS-stater skal ha samme tilgang til yrkesutøvelse som de med norske kvalifikasjonsbevis (jf. artikkel 4).

Direktivet har regler om automatisk godkjenning av kvalifikasjonene til enkelte helsepersonellgrupper. Dette gjelder leger, sykepleiere, tannleger, jordmødre og provisor-farmasøyer, samt enkelte lege- og tannlegespesialiteter (inkludert allmennpraktiserende leger). Dette er yrker der direktivet stiller minstekrav til utdanningen (harmoniserte utdanninger). Disse yrkesgruppene har rett til automatisk godkjenning dersom søkeren kan fremlegge de dokumentene fra utdanningslandet som er nevnt i vedlegg V, jf. artikkel 21.

Når det gjelder andre lovregulerte yrker er det også regler om anerkjennelse av kvalifikasjoner. Direktivet stiller imidlertid ikke minstekrav til utdanningen for disse yrkene (ikke-harmoniserte utdanninger). Eksempler på slike yrker i Norge er helsefagarbeider, psykolog, radiograf, tannpleier og vernepleier. Denne generelle ordningen for godkjenning er regulert i direktivet del III kapittel 1 (artikkel 10 flg.). Dersom det er vesentlige forskjeller i søkerens utdanning sammenliknet med kravene til yrket i Norge, kan søkeren pålegges å gjennomføre en prøvetid eller en egnethetstest.

2.4.2 EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell

Reglene om anerkjennelse av kvalifikasjoner er for helseyrkene gjennomført i norsk rett gjennom forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-stater eller fra Sveits (EØS-forskriften). Helsedirektoratet gir godkjenning etter forskriften i form av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.

Forskriftens kapittel 2 § 5 flg. har regler om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning ved harmoniserte utdanninger, dvs. de yrkene der direktivet stiller minstekrav til utdanningen (leger, tannleger mv). Disse bestemmelsene gir rett til godkjenning på grunnlag av kvalifikasjonsbevis (automatisk godkjenning).

Forskriftens kapittel 3 har regler om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning ved ikke-harmoniserte utdanninger (den generelle ordningen). I § 13 listes de aktuelle yrkene opp (optiker, psykolog, fysioterapeut, helsefagarbeider mv.). Søkerne har rett til autorisasjon dersom de legger frem et kvalifikasjonsbevis fra utdanningslandet som gir rett til å utøve et av disse yrkene. Helsedirektoratet kan i tillegg kreve at søkeren gjennomgår en prøveperiode eller består en egnethetsprøve, jf. § 15. Lisens kan da gis for arbeid i prøveperioden.

Yrkene er uttømmende oppregnet i § 5 og § 13. Dette er de samme yrkene som er opplistet i helsepersonelloven § 48.

3 Krav om fullført utdanning i utdanningslandet

Departementet foreslår at det forskriftsfestes et krav om at dersom en person er utdannet i et annet land der det er fastsatt krav i tillegg til eksamen/diplom for å få full tilgang til yrket, må disse kravene være oppfylt før autorisasjon eller lisens kan gis.

Departementet mener med andre ord at søkeren må ha fullført utdanningen i utdanningslandet. Med dette menes at yrkesutøveren må være formelt kvalifisert og ha adgang etter utdanningsstatens regler til å utøve alle sider av det aktuelle yrket som det søkes godkjenning om. Full tilgang kan for eksempel bety at helsepersonellet har adgang til å arbeide selvstendig uten supervisjon eller veiledning. I noen stater er full tilgang betinget av vilkår som kommer i tillegg til den helsefaglige universitets- eller høyskoleutdanningen, som eksempelvis veiledet yrkesfaglig praksis eller statseksamen.

Departementet mener at autorisasjon eller lisens i utgangspunktet ikke bør gis til søkere som ikke har fullført utdanningen i utdanningslandet og som dermed ikke har full tilgang til yrket der. Vi viser til at normalløsningen bør være at de som søker godkjenning i Norge har fullført utdanningen sin i henhold til utdanningslandets krav. Dette betyr at dersom det kreves praktisk tjeneste eller andre krav i tillegg til eksamen/diplom for å få full tilgang til yrket i utdanningsstaten, må disse kravene være oppfylt før søkeren kan få autorisasjon eller lisens.

Dette spørsmålet er en del av en større problemstilling som særlig gjelder nordmenn som har studert i utlandet og som ikke kan eller vil gjennomføre veiledet praksis i utdanningslandet. Disse søkerne har dermed ikke fullført utdanningen i henhold til utdanningslandets egne regler. Dette gjelder særlig lege-, tannlege- og psykologutdanninger i andre EU-/EØS-land.

Å etablere det som en normalordning at slike søkere skal kunne gjennomføre praksisen de mangler og på den måten fullføre utdanningen i Norge, vil sprengne rammene for godkjenningssystemet og kapasiteten på relevante praksisplasser i Norge. Departementet viser til at det som regel er tale om praksisordninger med veiledning som vi ikke har systemer for i Norge for de aktuelle yrkene. Det er ofte krevende for Helsedirektoratet å vurdere betydningen av praksiskravet i utdanningslandet opp mot universitets- eller høyskoleutdanningen, i stedet for å legge til grunn utdanningslandets egne krav som et minimum. Helsedirektoratet må i tilfelle vurdere veiledningskrav, praksisplasser, innholdet i praksisen osv. opp mot manglene i utdanningen. Vi har heller ikke systemer for å kunne følge opp eller føre tilsyn med veiledningen. Dette må ses i lys av at i en del tilfeller arbeider helsepersonellet alene, slik som for eksempel tannleger ofte gjør.

Når det gjelder søkere utdannet i et EU/EØS-land, er et krav om fullført utdanning i samsvar med direktivets system. Der følger av artikkel 1 og 4 at direktivet gjelder godkjenning av et yrke som søkeren er fullt ut kvalifisert til i hjemstaten. Direktivet

forutsetter også at søkeren er fullt ut kvalifisert og kan fremvise de nødvendige dokumenter som nevnt i vedlegget for å kunne starte med de spesialistutdanningene i medisin og tannlege som er omfattet av direktivet, jf. artikkel 25 og 35.

Departementet mener at også tredjelandsutdannede må ha fullført utdanningen når de søker om godkjenning av utdanningen i Norge.

Departementet mener at kravet om fullført utdanning utdanningsstaten følger av gjeldende regler. Dette er i samsvar med Helsedirektoratet og Helsepersonellnemndas sin langvarige praksis der det normalt er en forutsetning for å vurdere autorisasjon eller lisens at søkeren har fullført utdanningen.

Dette er imidlertid et punkt som skaper uklarheter i praksis. Departementet viser her til dom i Agder lagmannsrett 2. juli 2019 der retten kom til at søkeren hadde rett til autorisasjon som tannlege etter helsepersonelloven § 48 a første ledd bokstav b og c, selv om hun ikke hadde gjennomført praksis i utdanningslandet (Danmark). Dommen er ikke rettskraftig, og saken står til behandling i Høyesterett. I etterkant av denne avgjørelsen ble saksøkeren tilkjent lisens. Helsedirektoratet presiserte i vedtaket at hovedregelen kan fravikes i særlige tilfeller etter en individuell og konkret vurdering. Direktoratet la blant annet vekt på at søkeren hadde relevant arbeidserfaring, at det hadde gått flere år fra hun søkte om godkjenning og at hun også hadde vært gjennom krevende rettsprosesser. Helsepersonellnemnda har i sak 2018/11080 vist til direktoratets vedtak og gitt lisens til en annen søker med tannlegeutdanning fra Danmark som heller ikke hadde gjennomført praksis.

For å unngå en uheldig utglidning av praksis foreslår departementet at kravet om fullført utdanning for å få lisens og autorisasjon presiseres i forskrift. Hjemmelen for forskriften som foreslås er helsepersonelloven § 48a tredje ledd som sier at departementet kan fastsette krav om praktisk tjeneste og tilleggskrav for autorisasjon. Bestemmelsen tar ifølge forarbeidene sikte på for eksempel krav om etterutdanning, men er ikke avgrenset til dette (Ot. prp. nr. 13 (1998–1999) kommentarene til tidligere § 48 femte ledd, som er videreført i någjeldende § 48a tredje ledd). Forskriften hjemles også i helsepersonelloven § 49 fjerde ledd om lisens.

Departementet mener at kravet om fullført utdanning i utdanningsstaten ikke bør legges til grunn som et ufravikelig krav. Departementet foreslår derfor en unntaksadgang. Det vises til at det kan være tilfeller der det bør gis autorisasjon eller lisens til søkere fra andre land som ikke kan gjennomføre veiledet praksis i utdanningslandet, slik at de får mulighet til å kvalifisere seg ferdig her. Det kan for eksempel være at denne muligheten ikke lenger eksisterer i utdanningslandet eller at søkeren av tungtveiende helsemessige eller sosiale grunner ikke kan gjennomføre praksisen i utdanningslandet. Departementet presiserer at dette unntaket skal fortolkes svært snevert og skal kun være en sikkerhetsventil i helt spesielle tilfeller.

Forskriftshjemlene åpner for at reglene kan gjøres gjeldende også for helsepersonell som allerede har fått autorisasjon eller lisens. Departementet foreslår at kravet om at

utdanningen skal være fullført i utdanningslandet også skal gjelde for søknader som er sendt, men ikke avgjort, før forskriften trer i kraft.

4 Harmoniserte utdanninger og godkjenning etter yrkeskvalifikasjonsdirektivets generelle ordning

EØS-forskriften § 12 gir søkere med en harmonisert utdanning rett til å bli vurdert etter den generelle ordningen som gjelder for ikke harmoniserte utdanninger, dersom søkeren ikke oppfyller vilkårene for automatisk godkjenning. Departementet foreslår å endre bestemmelsen slik at vilkårene for å bli vurdert etter generell ordning fremkommer uttrykkelig av ordlyden.

4.1 Gjeldende rett

Systemet for godkjenning etter EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv og EØS-forskriften er at søkere med utdanning i et av yrkene der det settes minstekrav til utdanningen, de harmoniserte utdanningene (lege, tannlege, jordmor, sykepleier eller provisorfarmasøyt) har rett til automatisk godkjenning. Søkere med utdanning i andre yrker har rett til godkjenning etter den generelle ordningen der det skal gjøres en konkret vurdering av søkerens kvalifikasjoner opp mot den norske utdanningen, og eventuelt pålegge utlikningstiltak dersom manglene er vesentlige.

EØS-forskriften § 12 regulerer adgangen til å vurdere dem med harmoniserte utdanninger etter den generelle ordningen:

§ 12. Autorisasjon og lisens til søker som ikke oppfyller vilkårene i kapitlet

Søker med kvalifikasjonsbevis for utdanning som lege, lege med spesialistutdanning, sykepleier med ansvar for alminnelig sykepleie, tannlege, tannlege med spesialistutdanning, jordmor eller provisorfarmasøyt som ikke oppfyller vilkårene for autorisasjon eller godkjenning som spesialist etter § 5 til § 11, skal vurderes etter bestemmelsene i § 13 og § 15.

Tilsvarende gjelder for lege eller tannlege som søker norsk spesialistgodkjenning, har et kvalifikasjonsbevis som spesialist og har fulgt en utdanning som gir rett til bruk av yrkestittel nevnt i forskriften vedlegg II punkt 5.1.1 og 5.3.2.

Tilsvarende gjelder også for søknad om norsk autorisasjon som sykepleier i tilfeller der søkeren er spesialsykepleier uten utdanning i alminnelig sykepleie

Denne forskriftsbestemmelsen gjennomfører yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 10:

Dette kapittel kommer til anvendelse på alle yrker som ikke omfattes av kapittel II og III i denne avdeling og i følgende tilfeller der søkeren, av særlige og unntaksvis årsaker, ikke oppfyller vilkårene fastsatt i de nevnte kapitler:

(...)

b) For leger med grunnutdanning, leger med spesialistutdanning, sykepleiere med ansvar for alminnelig sykepleie, tannleger, spesialistutdannede tannleger,

veterinærer, jordmødre, farmasøyter og arkitekter, når vandrearbeideren ikke oppfyller kravene til effektiv og lovlig yrkespraksis som omhandlet i artikkel 23, 27, 33, 37, 39, 43 og 49.

(...)

d) Uten at det berører artikkel 21 nr. 1, 23 og 27, for leger, sykepleiere, tannleger, veterinærer, jordmødre, farmasøyter og arkitekter som har kvalifikasjonsbevis som spesialister, som må følge den opplæringen som fører til at de oppnår en tittel som nevnt på listen i vedlegg V nr. 5.1.1, 5.2.2, 5.3.2, 5.4.2, 5.5.2, 5.6.2 og 5.7.1, og bare for godkjenning av relevant spesialfelt.

e) For sykepleiere med ansvar for alminnelig sykepleie og spesialsykepleiere som har kvalifikasjonsbevis som spesialist utstedt etter gjennomført utdanning som fører til at de oppnår en tittel på listen i vedlegg V nr. 5.2.2, når vandrearbeideren søker godkjenning i en annen medlemsstat der den relevante yrkesvirksomheten utøves av spesialsykepleiere uten utdanning som sykepleier med ansvar for alminnelig sykepleie.

f) For spesialsykepleiere uten utdanning i alminnelig sykepleie, når vandrearbeideren søker godkjenning i en annen medlemsstat der den relevante yrkesvirksomheten utøves av sykepleiere med ansvar for alminnelig sykepleie, spesialsykepleiere uten utdanning som sykepleier med ansvar for alminnelig sykepleie eller spesialsykepleiere som har kvalifikasjonsbevis som spesialist utstedt etter gjennomført utdanning som fører til at de oppnår en av titlene på listen i vedlegg V nr. 5.2.2.

g) For vandrearbeidere som oppfyller kravene i artikkel 3 nr. 3.

Begrunnelsen for bestemmelsen fremgår av direktivets fortale punkt 17:

For å ta hensyn til alle situasjoner der det fremdeles ikke er fattet bestemmelser med hensyn til godkjenning av yrkeskvalifikasjoner, bør den generelle ordningen utvides til de tilfellene som ikke omfattes av noen særlig ordning, enten der yrket ikke omfattes av noen av disse ordningene eller der, og selv om yrket omfattes av en slik særlig ordning, søkeren av en særlig og unntaksvis årsak ikke oppfyller vilkårene for å dra nytte av det.

Departementet forstår direktivet slik at den generelle ordningen for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner skal gjelde for alle yrker som ikke har harmonisert utdanning. I tillegg skal ordningen gjelde for yrker med harmonisert utdanning dersom følgende vilkår er oppfylt:

- 1) Søknaden oppfyller ikke vilkårene for automatisk godkjenning fordi søkeren ikke kan legge frem kvalifikasjonsbevis eller ikke oppfyller kravene til effektiv og lovlig yrkespraksis i samsvar med direktivets krav har ervervede rettigheter (ervervede rettigheter).

- 2) Det er særlige og unntaksvise årsaker til at søknaden ikke oppfyller vilkårene for automatisk godkjenning.
- 3) Søknaden gjelder en av de situasjonene som er nevnt i bokstav a til g. For helsepersonell er dette tilfeller der søkeren ikke har tilstrekkelig yrkeserfaring til å påberope seg ervervede rettigheter, der søkeren har spesialistgodkjenning, der søkeren er spesialsykepleier uten utdanning i alminnelig sykepleie eller der søkeren er tredjelandsutdannet og har godkjenning pluss minst tre års yrkeserfaring fra et annet EU/EØS-land.

4.2 Departementets vurderinger og forslag

EØS-forskriften § 12 gjennomfører direktivet artikkel 10 (jf. departementets høringsnotater 2007 og 2008).

Det følger av artikkel 10 at en søker, dersom utdanningen er harmonisert, kun har rett til å bli vurdert etter den generelle ordningen i oppregnede tilfeller og bare dersom det er særlige og unntaksvise årsaker til at vilkårene for automatisk godkjenning ikke er oppfylt. Dette kan for eksempel være at staten ikke har oppdatert notifiseringen av kvalifikasjonsbevisene i vedlegget til direktivet. Artikkelen tar ikke sikte på at søkere innen de harmoniserte utdanningene skal kunne påberope seg denne retten i alle tilfeller søkeren ikke kan legge frem kvalifikasjonsbevis slik automatisk godkjenning krever. Dette vil kunne lede til at statene skulle undersøke kvalifikasjonsbevisene til personer som mangler de nødvendige tillatelsene i hjemlandet, og følgelig være i strid med direktivets formål, jf. EU-domstolens dom i sak C-477/13 (Angerer).

EØS-forskriften § 12 skal forstås på samme måte som direktivet. I høringsnotatet fra 2007 var rettigheten avgrenset til de tilfeller der søkeren "unntaksvis og av særlige grunner ikke oppfyller vilkårene". Da en revidert forskrift ble sendt på høring i 2008 var dette tilleggskravet tatt ut, uten nærmere begrunnelse. Departementet viser også til at forskriften er hjemlet i helsepersonelloven § 52 andre ledd. Denne bestemmelsen gir bare hjemmel til å fastsette bestemmelser som utfyller internasjonale forpliktelser. Forskriften § 12 kan følgelig ikke ha et videre innhold enn dette.

Departementet foreslår derfor å endre ordlyden i § 12 slik at vilkårene for å bli vurdert etter den generelle ordningen fremgår uttrykkelig av forskriftsteksten.

Departementet vil presisere at uansett så må søkeren være *fullt* kvalifisert til å utøve det aktuelle yrket i utdanningslandet for å få rettigheter etter § 12.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår i kapittel 3 å forskriftsfeste et krav om at dersom en person er utdannet i et annet land der det er fastsatt krav om praktisk tjeneste eller andre tilleggskrav for å få full tilgang til yrket, så må disse kravene være oppfylt før autorisasjon kan

gis. Dette forslaget er en videreføring av etablert godkjenningspraksis, og vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Departementet foreslår i kapittel 4 å endre EØS-forskriften § 12 slik at vilkårene for å bli vurdert etter den generelle godkjenningsordningen fremgår uttrykkelig av forskriftsteksten. Forslaget vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

6 Forslag til forskriftsendringer

6.1 Forskrift om krav til fullført utdanning ved autorisasjon og lisens til helsepersonell

Forslag om ny forskrift som fastsettes av Helse- og omsorgsdepartementet med hjemmel i helsepersonelloven § 48 a andre ledd og § 49 fjerde ledd:

§ 1 Krav om fullført utdanning for utenlandsutdannede

Dersom en person er utdannet i et annet land må søkeren ha fullført utdanning før det kan gis autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 a eller lisens etter helsepersonelloven § 49. Med fullført utdanning menes at søkeren er formelt kvalifisert og har adgang etter utdanningsstatens regler til å utøve alle sider av yrket som det søkes godkjenning om.

§ 2 Unntak i særlige tilfeller

Helsedirektoratet kan i særlige tilfeller gi autorisasjon eller lisens selv om kravet i § 1 ikke er oppfylt.

§ 3 Overgangsbestemmelse

Kravet i § 1 gjelder også for personer som har sendt søknad om autorisasjon eller lisens før forskriften trådte i kraft.

§ 4 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

6.2 EØS-forskriften om godkjenning av helsepersonell

I forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits, foreslås følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 Autorisasjon og lisens til søker som ikke oppfyller vilkårene i kapitlet

Søker med kvalifikasjonsbevis for utdanning som lege, lege med spesialistutdanning, sykepleier med ansvar for alminnelig sykepleie, tannlege, tannlege med spesialistutdanning, jordmor eller provisorfarmasøyt som ikke oppfyller vilkårene for autorisasjon eller godkjenning som spesialist etter § 5 til § 11, skal vurderes etter bestemmelsene i § 13 og § 15, *dersom følgende vilkår er oppfylt:*

- a) *Det er særlige og unntaksvise årsaker til at søkeren ikke oppfyller vilkårene i § 5 til § 11.*
- b) *Søknaden gjelder en av følgende situasjoner:*
 - *Søkeren har ikke tilstrekkelig yrkeserfaring til å påberope seg ervervede rettigheter, jf. direktivet artikkel 10 bokstav b.*
 - *Søkeren har relevant godkjenning som lege- eller tannlegespesialist, jf. direktivet artikkel 10 bokstav d.*
 - *Søkeren er spesialsykepleier uten utdanning i alminnelig sykepleie, jf. direktivet artikkel 10 bokstav e.*

Søkeren er utdannet utenfor EU/EØS, men har godkjenning og minst tre års yrkeserfaring fra et annet EU/EØS-land, jf. direktivet artikkel 10 bokstav g.